

Ringmussch. — Ik liet uw bericht over de Ringmusschen lezen aan den heer Lindenberg, Landbouwer te 's Heerarendskerke bij Goes. Deze heer zeide: „Hier bij ons vindt je deze lieve diertjes bijna niet meer. Ik zoek de oorzaak in het groote aantal uilen, die je tegenwoordig overal, en veel ziet, en ook de z.g. tronkboomen, waar die diertjes steeds in groeiden en bloeiden, verdwijnen zoo zoetjes aan.

Goes.

D. TUKKEN.

Ringmussch. — Naar aanleiding van Uw opmerkingen omtrent Ringmusschen in de laatst verschenen afl. van de Levende Nat., deel ik U mee, dat ik dezen vogel o. a. op de volgende tijden zag: Mei 1919 in de buurt van het station Moordrecht. Augustus 1920 te Hummelo (Geld.), begin Mei 1920 te Leimuiden langs den Westeinderplas, 30 October 1920 in de onmiddellijke omgeving van R'dam, 19 Jan. 1921 als boven, ten getale van wel 20.

Mij wil het voorkomen, dat wij ons over het verdwijnen van dit vogeltje nog niet ongerust behoeven te maken. Is deze meening juist, dan zal dat wellicht spoedig blijken uit de resultaten der „Vogeldagen”, die op initiatief van den heer F. Koster gehouden worden.

Rotterdam.

A. DE KOE.

Klein Springzaad. — Ik vond eenige dagen geleden, (ze staan er trouwens nog) op een onmiddellijk aan het Vondelpark grenzend, sinds jaren braakliggend villa-terrein, en in een boschje van het park zelf, verscheidene exemplaren van klein Springzaad (*Impatiens parviflora*) dat in de flora van Heimans, Heinsius en Thijssse met z. z. z. vermeld staat. Op hetzelfde veldje vond ik nog Kruidje-roer-me-niet. (*Impatiens noli me tangere*).

Indien U het de moeite waard vindt, wilt U dit wel bij „Vragen en Korte Mededeelingen” in „De Levende Natuur” plaatsen. Graag zou ik dan ook van U vernemen of dat kleine Springzaad werkelijk zoo iets bijzonders is. In ieder geval lijken het me allebei wel aardige planten voor het Vondelpark.

Amsterdam, 7 Sept. 1920.

L. DE HARTOG.

Het Klein Springzaad is in de laatste 20 jaren in verschillende tuinen in Amsterdam uitgezaaid en vermenigvuldigt zich daar met groote taaiheid. Geen wonder, dat het zich ook in het Vondelpark vertoont. Misschien uitgezaaid door een liefhebber.¹⁾ Intusschen zou men van deze zeer interessante plant wel eens te veel kunnen krijgen.

Th.

Bescherm de Wilde Planten. — Vergun mij eenige vragen naar aanleiding van het overigens zeer interessante artikel van de Heeren Sipkes c.s. in het laatste nummer. Geeft de Heer S. niet blijk, dat hij, ondanks zijn vermaningen aan anderen, toch zelf nog te veel toegeeft aan een zucht tot noodeloos verzamelen en meenemen? Want blijkt niet uit zijn artikel, dat *Herminium* werd gevonden op een uitgestoken kluit met *vliegenorchis*, dat hij zelf het mooiste exemplaar van een groep *Cephalanthera pallens* zou hebben meegenomen, als een ander, wien hij daarin groot gelijk geeft, hem niet voor was geweest en ten laatste, dat hij een plant vindt, die hij zonder twijfel als *Epipactis rubiginosa* herkent, waarvan hij weet, dat ze zeer zeldzaam is en dat hij deze toch uitgraaft en mee naar huis neemt? Zou men niet allicht denken, dat het niet bij die enkele, toevallig vermelde gevallen zal gebleven zijn en dat, als zijn tochtgenooten en andere plantenliefhebbers — en de Heer S. zegt zelf: „t leek wel of heel natuurliefhebbend Holland in Limburg was” — zijn voorbeeld gevolgd hebben, dit voorjaar de Limburgsche bodem wel heel wat rijker aan kuiltjes maar armer aan zeldzame planten is geworden? Want zouden er van *Vliegenorchis* en *Ceph. pallens* werkelijk zoozeer „genoeg staan”, dat afplukken en uitgraven de kans op toename der verspreiding niet vermindert? En blijkt hier niet weer hoe het steeds en opnieuw noodig is allen plantenliefhebbers toe te roepen: „Laat planten, waarvan ge weet of vermoedt, dat ze zeldzaam zijn toch staan! Bedenkt toch, dat de zucht om juist zeldzame planten in tuin, bloempot of herbarium thuis te „bezitten”, een neiging is, die met natuurgelofte even weinig heeft uit te staan als het verlangen van een postzegelverzamelaar naar een zeldzaam postzegel?”

Leveren voor een goed herbarium en voor studiedoeleinden, de vele minder zeldzame planten van onze flora niet voldoende materiaal op?

¹⁾ Beide soorten o. a. door mij een 18 jaar geleden.

J. H.

Dat, gelijk de Heer S. zegt, een uitzondering mag gemaakt worden voor planten op terreinen, die ontgonnen zullen worden, geef ik natuurlijk gaarne toe.

Ten slotte nog dit: Mag zich elk plantenliefhebber en bioloog maar gerechtigd achten om een zoo volledig mogelijk herbarium van de Nederlandsche Flora aan te leggen? Rust niet veeleer, uit een oogpunt van natuurbescherming, op allen dezelfde moreele verplichting ten opzichte van planten als van vogels? En wat zou men zeggen van biologen, die op hun excursies zeldzame vogels zouden vangen om thuis in volières op te sluiten of ze zouden schieten voor determineren of opzetten?

Is het niet terecht aan bezoekers van beschermde vogelterreinen verboden, zelfs al zijn de nesten van een vogelsoort ook nog zoo talrijk, om eieren, laat staan vogels mee te nemen? En zou het aan den anderen kant niet doodjammer zijn, als vele van onze zeldzame planten alleen nog maar aan te treffen waren op beschermde, streng bewaakte terreinen?

P. A. VAN OOSTERWIJK BRUYN.

Het doet mij zeer veel genoegen dat zich door het schrijven van den heer v. O. B., waar ik het in principe grotendeels mee eens ben, een gelegenheid voorgedaan heeft deze kwestie even te behandelen, te meer, daar er in het Maandblad van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg een artikel heeft gestaan van zoodanigen inhoud, als er wel nooit in eenig natuurhistorisch periodiek in ons land gestaan heeft. Die schrijver, een fanatiek provincialist, schijnt op het standpunt te staan, dat geen Hollander het recht heeft iets uit Limburg mede te nemen en schendt het vrije woord door mijn verweer niet op te nemen.

Gelukkig krijg ik verschillende brieven, ook uit Limburg, vol verwondering over dat artikel. De beste kenner van de Zuid-Limburgsche flora, dokter de Wever schreef: „Ik ben overtuigd dat U niet tot de uitroeiers behoort, een ander schreef: „Ondank is 's werelds loon”, doelende op mijn propaganda voor plantenbescherming.

Maar het schrijven van den heer v. O. B. bewijst dat eenige verduidelijking wel gewenscht was geweest in die gevallen, waar ik sprak van planten uitgraven of afplukken. Ik kan nu eenmaal niet vergen, dat iedere lezer precies weet hoe ik botaniseeren opvat.

In alle gevallen, waarin door mij of een tochtgenoot iets meegenomen is, is overlegd of dit schade zou kunnen doen aan de groeiplaats.

Als maatstaf neem ik dan zoo ongeveer de indertijd door Redacteur Thijssse aangegeven grens van 50 exemplaren, waar beneden niets meegenomen mag worden, zeker niet bij planten, die gewoonlijk in menigte bijeen groeien.

En ik vind het buitengewoon jammer, dat ik niet weet wie dat 16-bloemig ex. van *Cephalanthera pallens* heeft, want als abnormaliteit had deze onschatbare waarde in een collectie ('t is vrij zeker een unicum in dit opzicht) terwijl het als zaadvoortbrenger daar in 't Limburgsche bosch vrijwel geen waarde had, er stonden zeker eenige honderden planten tegen dien berg en in een kring van 100 M. in diameter heel wat meer dan 50, hoeveel precies weet ik niet. Want het witte boschvogeltje behoort daar niet tot zulke groote zeldzaamheden, dat we ze plant-voor-plant telden, zooals *Anacamptis* en de Bijen-orchis, waarvan ook niets uitgegraven is.

En van de Vliegenorchis, waar een van mijn tochtgenooten een plant van uitgestoken had, hebben we op onzen heelen tocht een zeer groot aantal gezien, geteld zouden we zeker tot 1000 gekomen zijn en tegen die helling stonden er ook zeker een honderdtal. Met *Epipactis rubiginosa* is het als met alle andere gevallen.

Volkomen ben ik het met den heer v. O. B. eens dat *ieder* geen volledige plantencollectie mag aanleggen, want dat zou bij het steeds toenemend aantal natuurliefhebbers noodlottig worden.

Wanneer iedere universiteitsstad, ieder museum en dan nog enkele particulieren zooiets hebben, is dat voldoende.

Maar wel wil ik er hierbij op wijzen, dat het voor hem, die een speciale studie maakt voor een bepaalde plantengroep (zooals ik doe met Orchideeën) noodzakelijk is, van die familie zooveel mogelijk dood en gekweekt materiaal tot zijn beschikking te hebben al beweer ik ook weer niet (zooals nog veel floristen), dat in dit geval het doel de middelen heiligt.

Maar evenmin moeten we de invloed van het jaar-in-jaar-uit plukken van boerenkinderen en dagjesmensen onderschatten. Dit maakt dat de zaadvorming stelselmatig tegengehouden wordt met alle slechte gevolgen voor de soort.

't Zou een mooie taak zijn voor de onderwijzers en onderwijzeressen zooveel mogelijk op toe te zien.

C. SIPKES.

Ringmusch. — De Ringmusch was hier vroeger *zeer* algemeen, de volksnaam hier is Stoovemus (Stoofmosje) omdat hij bij voorkeur broedde in de knotwilgen (hier kopstoven genoemd). De nesten uithalen en de jongen groot brengen en tam wennen behoorde tot de seizoensport van de jeugd. Het is mij reeds in 18/19 maar bijzonder in 19/20 opgevallen dat de voor de vinkenbaan lastige, overigens guitige Ringmusch niet meer verscheen. Zoo lastig en algemeen als hij voorheen was, zoo schuw en zeldzaam is hij nu. In het voorjaar heb ik nog tweemaal een koppeltje op bouwland gezien; gedurende den zomer zag ik ze heelemaal niet meer. Wat is er gebeurd met deze naar mijne overtuiging *schranderste* leden der vinkenfamilie? Schrande zijn zij; slechts de meezen winnen het van hen en voornamelijk de pimpel. Evenals deze laatste is ook de ringmusch, volwassen gevangen eigenlijk niet tot kooivogel te maken. Ik kan *niet* aannemen dat de vermindering in verband staat met de verdwijning van honderden misschien duizenden knotwilgen, die deels door kolennoed, deels door een beter inzicht in landbouwzaken gerooid zijn. Mijn vriend de Ringmusch zoude zich daardoor niet laten afschrikken. Zijn aanpassingsvermogen en zijn intellect zijn daarvoor borg. — De oorzaak moet dieper liggen. Korenbouw is er bij ons en in de buurt meer dan ooit te voren. Wij zullen maar aan Hamlets wijze woorden tot Horatio denken!

Vreemd is ook dat de zanglijsters aanmerkelijk minder in aantal voorkomen. Moesten wij vroeger alle vruchten, ook boomvruchten beschermen, dit jaar waren er niet genoeg, om onze aardbeien op te eten.

Bij mij achter heeft verleden jaar de Nachtzwaluw zijn intrede gedaan en is den geheelen zomer gebleven. Een jong is in de buurt gevangen en door den dokter eenige dagen in een kooi gehouden.

Alblasserdam.

PIET LELS.

Voorkomen en neststand van den Ringmusch. — Hoewel ik in 1916 als inwoner van Leiden veel moeite deed, deze vogel ook op de lijst van broedvogels bij Leiden te krijgen, gelukte het me niet. (Zie D. L. N. 1 April 1917). In 1917 controleerde ik daar bijna 100 nestkastjes en vond slechts 1 nestje. In 1918 leverden die kastjes 3 nesten, in 1919 weer 1 op; in 1920 heb ik er slechts 25 gecontroleerd en vond er geen.

In 1918 hing ik tevens in Alkmaar, waarheen ik Sept. 1917 verhuisd was, 10 nestkastjes op, waar geen ringmusch in kwam, doch in 1919 en 1920 heeft in één van deze wel een paartje gebroed, dat resp. 2 en 1 broedsel groot bracht. Ik controleerde in Alkmaar in 1919 nog 55 en in 1920 nog 60 andere nestkastjes (in den Hout) zonder ook maar één broedende ringmusch te vinden. Ook buiten de kastjes nam ik geen ander dan het eene paartje waar. In de 400 nestkasten van Oranje Nassau's Oord werd zeer sporadisch een ringmusch broedend gevonden (zeker geconstateerd in hetzelfde kastje in de jaren 1913, 1916 en 1917). De heer Wolda zei, dat huis- en ringmusch wegens het wegvangen door den jachttopziener in 1919 en 1920 uitgeroeid waren.

Te Bilthoven is in de 200 kastjes van den heer Tollenaar in 4 jaar geen ringmusch voorkomen. Tot zoover het voorkomen van den ringmusch in terreinen waar nestkastjes hangen en waar de resultaten dus pover tot nihil zijn.

In 1917 ontdekte ik te Noordwijkerhout echter een kleine kolonie van pl.m. 6 broedende ringmussen *onder de pannen van een huis*.

Moet ik een oordeel over de talrijkheid vellen, dan zou ik zeggen, dat mij van een achteruitgang niets blijkt, daar ik ze vroeger nergens *algemeen* vond. Uit mijn opgaven is van een achteruitgang door den strengen winter van 1916/1917 niets te merken.

In Eerbeek, waar ik Juli 1920 vertoefde, broedde *onder de pannen* van 't dak 1 paar ringmussen.

Tenslotte vermeld ik nog een waarneming van wijlen den heer de Meyere uit Ede, waar ringmussen *onder de pannen* van zijn huis broedden en die nestplaatsen verkozen, hoewel hij in zijn tuin nestkastjes ophing.

Ik leg zoo den nadruk op 't broeden *onder de pannen*, omdat Dr. Koningsberger (De vogels van Java) als tegenstelling van den Hollandschen over den ringmusch in Ned.-